

Lärohandledning

Det här är en lärohandledning till *Jakten på guldtåget*, den andra boken i serien *Historieväktarna Fenixtrilogin*

Lärohandledning till *Jakten på guldtåget*

Det här är en lärohandledning till *Jakten på guldtåget*, den tredje boken i *Fenixtrilogin*, en fristående fortsättning på serien *Historieväktarna*. Boken passar för elever i åldern 9–12 år, men kan även användas för elever på högstadiet, då den är en bra ingång till både historieämnet och läsandet.

Lärohandledningen är indelad i två delar. Den första delen utgår mer direkt från bokens handling. Den andra delen är skriven av en av författarna, Jakob Blixt, och innehåller mer fördjupande diskussionsfrågor och aktiviteter kring bokens innehåll. Lärohandledningen är skriven utifrån det centrala innehållet i Lgr 22.

Om boken

I *Jakten på guldtåget* kommer Milton och Iona tillbaka till Tyskland, år 1945. För att hindra FENIX-sällskapet från att skapa ett rike fullt av rikriktade invånare måste Milton och Iona stoppa ett tåg lastat med rikedomar och fångar. I motståndsrörelsen finns flera som är villiga att hjälpa till att stoppa tåget, bland annat Resi Pesendorfer. Trots detta ser det ut som att FENIX-sällskapet kommer att lyckas med sina planer. Hur Milton och Iona gör för att få stopp på tåget och ställa allt till rätta får vi läsa mer om i den här spännande och lärorika berättelsen.

Författarna till *Historieväktarna* är Hanna och Jakob Blixt. Hanna Blixt är en etablerad barn- och ungdomsförfattare med titlar som *Styx märke*, *Snöugglans sigill* (från serien *Äventyren i Sagofallen*), *Äventyren på Hildasholm* och *Lönndörrens hemlighet*. Serien *Historieväktarna* har Hanna skrivit tillsammans med sin man, Jakob Blixt, som är historielärare. Jakob Blixt har även tagit fram stora delar av den här lärohandledningen.

© 2024 Tukan läromedel – Lärohandledning, *Jakten på guldtåget*
Text: Elsa Björck, Jakob Blixt, Eva Johansson

Övningar till boken

Frågorna och övningarna i lärarhandledningen är tänkta som inspiration kring hur ni kan använda boken i klassrummet och kan anpassas efter lektionens syfte, elevernas intresse och så vidare. Välj de frågor och övningar som passar dig och dina elever.

Läsförståelsefrågorna är frågor i anknytning till texten och syftar till att se att eleverna förstår och kan reflektera kring vad som händer. De övergripande frågorna går mer bortom raderna, dvs. utanför texten och kan utgöra underlag för spännande och viktiga diskussioner. Återigen, det är inte tänkt att man jobbar med alla frågor, utan väljer de som passar.

Avslutningsvis finns en del med fördjupande uppgifter, där eleverna kan läsa mer och ta reda på fakta om de händelser som boken beskriver. Handlingen i boken är fiktiv, men många av händelserna är tagna från verkligheten och kan motivera eleverna till att ta reda på mer.

Utöver de uppgifter du hittar här i lärarhandledningen, är tanken att eleven skriver ned sina funderingar under läsning, för att sedan diskutera och jämföra sina tankar med en klasskamrat och slutligen diskutera frågorna i helklass.

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Innan läsning

För att kunna hänga med i handlingen bör eleverna vara bekanta med den tidigare trilogin om Historieväktarna samt de två tidigare böckerna i *Fenixtrilogin*, *Falskmyntarna i Berlin* och *Nobelpristagaren i Köpenhamn*. Den förstnämnda serien handlar om två sällskap, Korparna och Örnarna. Iona tillhör korparna som vill rädda människor i historien, men med risk att historien förändras. Milton tillhör örnarna som vill bevara historien som den är. Båda sällskapen har kunnat göra tidsresor genom historien för att utföra sina uppdrag, men det är inte längre möjligt.

Inled med att samtala om vad eleverna kommer ihåg ifrån de två tidigare böckerna i *Fenixtrilogin*, *Falskmyntarna i Berlin* och *Nobelpristagaren i Köpenhamn*.

- Vad gjorde Iona och Milton i Berlin?
- Vad hände egentligen med Niels Bohr i Köpenhamn?
- Hur slutade böckerna?

Titta på omslaget och samtala om det.

- Vad är det som händer på omslaget?
- Vad ger titeln *Jakten på guldtåget* för ledtrådar?
- Vad tror du att boken kommer att handla om?

Läs texten på baksidan av boken.

- Vad för slags bok är *Jakten på guldtåget*? Vilken genre tillhör den? Vad är typiskt för den genren?
- Vad vet ni om andra världskriget? Vilka länder i Europa blev ockuperade av Nazityskland? Vilka blev det inte? Vilka länder krigade mot Tyskland, de som kallas för de allierade? Vilka länder var på Tysklands sida? Vad gjorde Sverige? Gör en tankekarta som ni kan använda under arbetet med boken. Ta reda på mer om det ni läser om i varje kapitel, fyll på tankekartan och fundera över hur allt hänger ihop.
- Boken handlar delvis om konst som gick förlorad under andra världskriget. Vad är konst? Känner ni till några kända konstverk eller konstnärer?

Under läsning

Här hittar du läsförståelsefrågor till varje kapitel som främst syftar till att se att eleverna förstår och kan reflektera kring vad som händer. Till varje kapitel finns också förslag på ord att ta upp. Vilka ord som kan behöva förklaras varierar givetvis utifrån elevernas förkunskaper. Låt gärna eleverna ha en ordbok där de skriver upp de ord de inte förstår så att ni kan samtala om dem gemensamt.

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 1

Ord och uttryck: angenäm, kuva, likriktade, skralt, korsvirkeshus, arbetsläger

- När Milton vaknade upp kände han doften av halm. Vilka andra lukter tror du att han kände?
- Var är han någonstans?
- Varför hade Liesels familj inte så gott om mat just då?
- Varför kände Milton att hans näsa höll på att trilla av?
- Vilken årstid är det? Nämn några exempel på hur årstiden beskrivs.
- Varför får Liesels familj inte besök så ofta längre?
- Vad innebär det att vara gästvänlig?

Kapitel 2

Ord och uttryck: spillning, baracker, kolonn

- Varför föreslog Iona att de skulle gå till arbetslägret Sachsenhausen? Vad tror du Milton kände när hon föreslog det?
- Milton sa att de inte kommer smälta in som de gjorde förra gången, vad menar han med det?
- Ge exempel på vilka som fängslades i koncentrationslägren.
- Varför måste Iona plötsligt höja rösten för att Milton ska höra henne?
- Vem är Bober?

Kapitel 3

Ord och uttryck: sacka efter, tryckvåg

- Varför blev Milton och Iona andfådda?
- En bonde stannade vid vägen och lät Milton och Iona åka med i hans vagn. Tror du bonden är ung eller gammal?
- Varför hade Milton ont i fötterna?
- Åkte Milton och Iona länge i bondens vagn innan de kom fram till staden?
- Var stod militärfordonen parkerade?

Kapitel 4

Ord och uttryck: myllrade, högsta ort

- Vad tror du Milton menade med att han kände dubbla känslor av att se symbolen på Vesslans slipsnål?
- Hur förstod Milton att soldaten var kapten?
- Varför kunde inte tåget åka på en gång?
- Hur reagerade kaptenen när FENIX-mannen tittade på honom?
- Varför får inte Milton och Iona tappa bort Vesslan?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 5

Ord och uttryck: tränga in i märg och ben, skar genom luften, försprång, regeln, ockuperade, verklighetstrogen, kulturarv, prioritet, konsekvenser

- Varför hackade Iona tänder?
- Varför var Milton och Iona noga med att inte sätta tillbaka regeln på dörren?
- Från vilket land stals Vermeers tavla ifrån?
- Hur visste Iona vem som hade målat tavlorna?
- Vad tyckte Iona om Monets tavla?
- Varför menar Iona att konst är viktigt?
- Vad var det för fel på tåget?

Kapitel 6

Ord och uttryck: ovärderlig, bärga mig, vattentätt

- Hur kunde Milton avgöra att lådorna var tunga?
- Varför bolmade det ut rök ur tågfönstret?
- Vad var det för bonus som FENIX-mannen pratade om?
- Gruvan som FENIX-männen pratade om används inte längre. Varför tyckte de att det var bra?

Kapitel 7

Ord och uttryck: officer, identifikationspapper, favoriserade, "ariska rasen", fronten

- Varför låtsades Milton knyta skorna?
- Vad var det som fick Milton att minnas tillbaka till tiden i Danmark?
- Vad kallas en militär som bestämmer över andra soldater?
- Varför hade Milton och Iona ingen identifikation med sig?
- Varför kände sig Milton illamående?
- Kaptenen beordrade Milton att göra någonting, vad då?

Kapitel 8

Ord och uttryck: egenheter, bakåtsträvare, världsordning, insikt

- Vad kände Iona när hon såg Milton föras bort?
- Hur lyckades Iona ta sig på tåget?
- Vad tycker Iona om Miltons alla egenheter?
- Ge exempel på några av Miltons egenheter.
- Varför tänkte Iona att Milton är född i fel tid?
- Varför kunde Iona inte hjälpa Milton?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 9

Ord och uttryck: spröda, fänrik, Gestapo, kompani, skyddsvärn, desertera

- Vem var Theodor Tobler?
- Varför krockade lastbilen?
- Hur avgjorde Milton att ingen på lastbilsflaket skadades i krocken?
- Vad för ljud lyssnade Milton efter medan han sprang?
- Kapitlet avslutas med meningen: "Bara det inte var för sent." För sent för vad då?

Kapitel 10

Ord och uttryck: förhållningsorder, föra sig, kupé, svindlande, gläntade, allierade, kollapsa

- Ungefär hur många soldater befann sig på tåget?
- Vad kände Iona när hon klev mellan vagnarna?
- Ge exempel på varför fångarna i tågvagnen behandlats bättre än andra fångar?
- Varför såg Milton till att den amerikanska dollarn förfalskades?

Kapitel 11

Ord och uttryck: fördomsfull, snorkig

- Varför ångrade sig Iona och tackade ja till en kaka?
- Iona jämför 1940-talet med nutiden. Vad tror du hon menade när hon tänkte: "Allting var inte bättre förr."?
- Hur förstod Iona att Vesslan sov?
- Vad har Iona och Vesslan gemensamt?

Kapitel 12

Ord och uttryck: anlägga, livvakt, uppsatta

- Varför trodde Iona att Milton var en soldat?
- Hur tog sig Milton ombord på tåget?
- Vad gjorde Milton som hade gjort hans idrottslärare stolt?
- Vad tyckte soldaten om servicen på tåget?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 13

Ord och uttryck: handfull, rutt, växla spår, spåra ur, lasso, kupat

- Varför var det viktigt att Iona såg ut att vara en i serveringspersonalen?
- Iona fick dåligt samvete, varför?
- Varför fungerade inte Ionas idé om att stoppa tåget?
- Varför berättade inte Iona för Milton hur svårt det verkligen var att klättra upp på tågtaket?
- Milton förklarade att tågen i Tyskland skiljer sig från tåg från andra länder. I vilket land tror du filmen som Iona tänkte på utspelade sig?

Kapitel 14

Ord och uttryck: låg till grund för

- Vad menade Milton med att Vesslan och FENIX-männen sitter på facit?
- Milton tuggade på sin underläpp och gick fram och tillbaka i kupén, varför tror du att han gjorde det?
- Vad var det som fick Milton att komma på hur de ska försena tåget?

Kapitel 15

Ord och uttryck: syndabock

- Varför var Milton orolig för att soldaterna skulle bli arga på pojken som skyfflade kol?
- Varför tror du att Milton blev generad när han torkade bort kol från Ionas kind?
- Vilka känslor brukar man känna när man får fjärilar i magen?

Kapitel 16

Ord och uttryck: alibi, på sin kant

- Vad hade Milton för alibi/ursäkt för att vara på tåget?
- Varför bestämde sig Iona för att sova sittandes?
- Vad stal nazisterna mer, förutom konst?
- Var Iona utvilad när hon vaknade av soldaternas röster? Förklara hur du tänker.
- Varför kunde inte Vesslan och FENIX-männen åka till gruvan som planerat?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 17

Ord och uttryck: sipprade, vimmelkantig, brädden, bedrövat, livsstycke, bokstavligen, orätta händer

- Varför kände sig Milton vimmelkantig när han vaknade?
- Hur mycket kol behövde fyllas på för att det skulle räcka hela vägen?
- Iona och Milton misstänkte att lokföraren inte visste vad som fraktades på tåget. Hur kom de fram till den slutsatsen?
- Vad betyder Vita rosen?

Kapitel 18

Ord och uttryck: stenformationer, uppriktigt, kritisk, bister, sammanbiten

- Vad betyder det att ett landskap är dramatiskt? Hur tror du att det såg ut när Iona tittade ut genom fönstret?
- Ionas hjärta tog ett skutt, varför då?
- Varför blev lokföraren misstänksam?

Kapitel 19

Ord och uttryck: involverade, fuffens, stins, honnör, undanröja, avvärjande, käppar i hjulet

- Vad menade FENIX-mannen när han sa att de måste kapa alla trådar?
- Hur länge hade lokföraren arbetat på järnvägarna sedan han sist var hemma?
- Hur kände lokföraren och Anton varandra?
- Varför jobbade Anton på tåget?
- Varför ville lokföraren inte veta vad som fanns i de nya vagnarna?

Kapitel 20

Ord och uttryck: vördnadsfullt, permission, sätta hjärtat i halsgropen

- Vad menas med att lokföraren pratar i kod?
- Varför pratade han i kod?
- Vad tror du att han pratade om?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 21

Ord och uttryck: desertörer, räd, nätverk, metodiskt, lynnigt

- Vem är Resi Pesendorfer?
- Vad hade Resi för fördelar eftersom hon är kvinna?
- Till vilka skrev de två unga männen brev?
- Varför måste breven postas långt bort?
- Ge exempel på hur Resi också talade i kod.

Kapitel 22

Ord och uttryck: empati

- Vad menade lokföraren när han sa: "Nu brinner det i knutarna."?
- Hur lång tid ungefär tror du att Milton och Vesslan stod och såg på varandra? Hur lång tid tror du att den tiden kändes för Milton?
- När kan kort tid kännas väldigt lång?
- Milton funderade över många frågor efter mötet med Vesslan. Vad tror du att Vesslan har för planer?

Kapitel 23

Ord och uttryck: tinningen, distrahera, explosiva medel, dynamitgubbar

- Vad betyder "Igelkotten"?
- Varför var det viktigt att männen hade vita kläder på sig?
- Resi är bra på att åka skidor. Var de två männen också det? Förklara hur du tänker.
- En av männen har ett ärr, var på kroppen?
- Vilken tid skulle gruvarbetarna gå på lunch?
- Ge exempel på några redskap som Resi och de två männen hade med sig för att utföra uppdraget.

Kapitel 24

Ord och uttryck: sprittande, bergskränet

- Vilka nyheter hade Iona?
- På vilket sätt beskrivs hur landskapet utanför har ändrats?
- Vad hade Iona med sig till Milton?
- Varför hann inte Milton berätta för Iona om Vesslan?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 25

Ord och uttryck: mödosam, bergskam, hänförande, framkomlig, stånka, tajming, lavin, riggat, instruerade, skarp, vidder

- Vad tyckte Resi om utsikten från berget?
- Varför var detta det bästa stället att spränga på, menar Resi?
- Vad är det Resi och männen planerar att göra?
- Hur kunde Resi och de två männen se så tydligt vad som händer vid tåget?

Kapitel 26

Ord och uttryck: fipplade, ligga steget före, vädjande

- Varför var varje sekund dyrbar?
- Varför tappade Milton nycklarna gång på gång?
- Fångarna är inte helt säkra på om de ska fly så som Milton och Iona säger, varför tvekade de?

Kapitel 27

Ord och uttryck: förstå vidden

- Hur reagerade Milton och Iona när Vesslan dök upp?
- Varför ville Vesslan att Milton och Iona skulle följa med?
- Vem hade lämnat spår av Fenixfjädrar?
- Varför ville FENIX-männen inte att Vesslan skulle dra sig ur?
- Vesslan som först var en del av FENIX-sällskapet har nu ändrat sig, varför gjorde han det?

Kapitel 28

Ord och uttryck: mödosamt, lä, fortplantade sig, dynamitgubbar

- Resi såg två svartklädda män, vilka tror du att det var hon såg?
- Varför grät Resi när hon skidade ner för berget?
- Varför tände inte Resi alla dynamitgubbarna?

Kapitel 29

Ord och uttryck: snopet, bergsknalle, uppfläkt, periskop, tumult

- Hur beskrev Milton hur det såg ut när tåget spårade ur? Ge några exempel.
- Varför tror du att den iskalla sjön började koka av ånga?
- Hur kan du i texten förstå att sjön är djup?

Kapitel 30

Ord och uttryck: kraftfält

- Vad menas med att de sopar igen sina spår och varför gjorde de det?
- Varför tyckte FENIX-männen att det var bra att allt guld hamnade på botten av sjön?
- Varför försökte Vesslan låta lika glad som FENIX-männen?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Kapitel 31

Ord och uttryck: pråm, fjärrstyrde, monitor, siluett

- Ge exempel på hur det märks att kapitlet utspelar sig i vår egen tid.
- Hittade FENIX-männen guldtåget?
- Varför kan de inte göra fler tidsresor?
- Vet FENIX-männen om att Vesslan kastade bort korpringen?

Kapitel 32

Ord och uttryck: sipprade, hiva, trädklyka, guldtacka, spekulerats, entusiastisk, saltsyra, salpetersyra, inflikade, kemikalier, blotta ögat

- Vad fick Milton att lita på kvinnan i Dresden?
- Tåget och allt ombord löstes upp av kungsvattnet. Ändå menar Milton att allt guld finns kvar i sjön men att det inte går att se med blotta ögat. Hur tror du att det kan vara möjligt?
- Vad hände med konsten som fanns på tåget?
- Hur slutar boken?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Efter läsning

Diskussionsfrågorna är av mer övergripande karaktär. Vissa frågor är kopplade till handlingen och andra är fördjupande frågor som rör sig bortom texten. Välj de frågor som passar klassen och det ni vill fokusera på.

Diskussionsfrågor

1. Liesel beskriver i början av boken att hon och hennes familj tycker det är viktigt att dela med sig, trots att de inte har så mycket mat. Hon bjuder Milton och Iona på mat, vad tänker du kring att hon delar med sig fast hon vet att hennes familj inte har så mycket själva? Brukar du dela med dig? Hur?
2. Milton tänker på koncentrationslägret och de som fängslades där, bland annat politiska motståndare. Vad innebär det att vara politisk motståndare? Finns det politiska motståndare i Sverige idag? Vad är det för skillnad att vara politisk motståndare i Sverige idag jämfört med dåtidens Nazityskland?
3. Guld är värt mycket pengar, även vissa konstverk. Vad tror du det är som gör en tavla värdefull?
Lärartips: Eleverna kan få i uppgift att söka på webben om konst som försvann under andra världskriget. Finns det exempel på konst som återfunnits? Konst som ännu är försvunnen?
4. Iona tänker på en film där människor balanserar på ett tågtag. Detta inser hon är mycket svårare i verkligheten än vad det såg ut på filmen. Kan man jämföra filmer eller böcker med verkligheten?
Lärartips: Diskutera källkritik.

5. Milton funderar över om Vesslan verkligen är ond eller inte. Kan man vara "både och"? Han tycker sig se empati i Vesslans blick. Vad är empati? Hur märker man om någon bryr sig eller inte?
6. När Resi tror att soldaterna ska skjuta hennes kamrater vet hon att hon inte kan göra något för att hjälpa dem. Men hon ropar ändå åt soldaterna och riskerar så sitt eget liv. Gör Resi rätt? Varför/varför inte? Hur tror ni att ni hade gjort om era kompisar var i fara?
7. Milton och Iona såg på när tåget spårade ur och föll ner i sjön. Ibland när man förklarar hur något går till eller hur något ser ut använder man sig av liknelser, det vill säga man jämför det man ser med något annat. Ge ett exempel på när Milton använde sig av liknelser när han beskrev händelseförloppet med det urspårade tåget.

Diskutera svaren på följande frågor:

- Vad betyder det att vara verklighetstrogen?
- Vad betyder vattentätt? Kan det betyda flera saker? Ge exempel på fler ord som har mer än en betydelse.
- Diskutera vad som menas med att något kommer i orätta händer.
- När någonting känns *svindlande*, hur kan det kännas då? Var i kroppen känns det?
- Att sätta käppar i hjulet – betyder det att någon faktiskt sätter käppar i ett hjul? Förklara hur ni tänker. Hur ser ett hjul ut? Kan man sätta käppar i ett hjul? Såg hjulen annorlunda ut förr jämfört med idag?

ÖVNINGAR TILL BOKEN

Skrivuppgifter

1. Välj en av texterna i faktadelen. Gör en tankekarta utifrån texten. Sök efter mer fakta och fyll på din tankekarta. Gör en presentation med bilder där du skriver eller berättar om vad du kommit fram till.

2. En stor del av boken utspelar sig på ett tåg. Skriv om en egen tågresa, antingen en som du själv har gjort eller hitta på en egen. Beskriv hur tåget ser ut, vart du ska åka och vad du ser genom fönstret under resan.

3. Skriv ett eget slut där du utgår från att Vesslan inte vill hjälpa Milton och Iona. Fundera på hur du tror att slutet skulle kunna förändras, vad Milton och Iona hade behövt göra annorlunda och hur de skulle kunna ta sig hem till sin tid utan Vesslans hjälp.

Lärartips: Om uppgiften känns svår för några kan man ta hjälp av en tankekarta och i grupper försöka komma på idéer till ett annat slut. Om eleverna hellre vill hitta på andra ändringar än just i slutet så går det också bra, huvudsaken är att de skriver och försöker hålla en röd tråd.

4. Skriv en sammanfattning av boken. Ett tips är att skriva som om du skriver för någon som inte har läst boken. Du får också gärna skriva vad du tyckte var bra eller mindre bra med boken.

Lärartips: Om det är svårt att komma igång och/eller svårt att komma ihåg handlingen, be eleverna rita en teckning över Miltons och Ionas tågresa från start till mål. Hur såg tåget ut? Hur såg omgivningarna ut? Vart skulle de åka? När de sedan har ritat färdigt kan de ta hjälp av bilden medan de skriver sammanfattningen.

Fördjupande frågor och uppgifter

av Jakob Blixt

Till boken finns ett antal fördjupande frågor, som är mer eller mindre öppna, för att främja samtalet om boken. Vissa av frågorna har koppling till ett visst kapitel, vilket i så fall anges, andra är av mer övergripande karaktär. Frågorna är tänkta som inspiration till hur ni kan använda boken i klassrummet. Välj de frågor som passar beroende på klassens intresse och behov, syfte med lektionen osv.

För lärare som gärna använder sig av kooperativa strukturer i sin undervisning, är flera av frågorna anpassade för dessa.

FÖRDJUPANDE FRÅGOR OCH UPPGIFTER

Kapitel 1-3

Milton och Iona inser att de har kommit tillbaka till Tyskland och att året är 1945.

1. Studera kartan som är på bokpärmens insida och jämför med tidigare böckers kartor.
 - a) Vilka områden är inte längre ockuperade av Tyskland?
 - b) Vad har hänt med Danmark, där Milton och Iona var innan de återvände till Tyskland?
 - c) Hur tror du att tyskarna påverkades av att andra länder, t.ex. USA och Sovjetunionen, hade sina militära styrkor i landet?
2. När du läst de tre första kapitlen och ser på omslaget: Vad tror du att boken kommer att handla om?

Kapitel 4-6

Milton och Iona upptäcker att det ombord på FENIX-männens tåg finns både stulna tavlor och guld.

1. Varför vill tyskarna styra vilken konst som ska finnas kvar i framtiden?
2. Av vilka anledningar vill tyskarna förstöra viss konst?
3. En del av konsten som nazisterna ansåg vara extra värdefull skulle till Führermuseum i staden Linz. Sök mer fakta om detta museum på webben.

4. Att få uttrycka sin åsikt och sina tankar fritt och öppet är en hörnsten i demokratin, även inom konsten. Finns det några åsikter och tankar som inte får uttryckas konstnärligt i dagens Sverige?
5. Fundera på vilken konst du tycker borde få väljas ut för att visas på museer.

Kapitel 7-9

Milton tvingas gå med i den tyska armén och Iona får en plats som serveringspersonal ombord på tåget.

1. Trots att Milton bara är 14 år gammal tvingas han in i armén. Tyvärr är detta något som händer än idag och barn tvingas strida i olika konflikter runtom på jorden. Läs och lyssna på denna artikel hos Sveriges radio: <https://sverigesradio.se/artikel/trots-forbud-barn-fortsatter-rekryteras-till-krig>

Svara sedan på dessa frågor:

- a) I vilka länder används barnsoldater?
- b) Artikeln nämner Genèvekonventionen. Ta reda på vad den är och vad som står i den. Du kan hitta information via följande länk: <https://www.so-rummet.se/kategorier/samhallskunskap/internationell-politik-och-globala-samhallsfragor/folkratt-och-krigets-lagar#>
- c) När du vet vad Genèvekonventionen är för något, vilka krigsbrott har du hört talas om i nyhetsrapporteringen om kriget i Ukraina?

FÖRDJUPANDE FRÅGOR OCH UPPGIFTER

2. Även i dagens Europa finns konflikter, utöver den mellan Ukraina och Ryssland. Men också i andra världsdelar är man drabbade av krig. Gå in på denna hemsida som sköts av Svenska FN-förbundet: <https://www.globalis.se/Konflikter>

Svara sedan på följande frågor:

- Vilken världsdel har inte några konflikter som är listade av Globalis? Observera att Syd- och Nordamerika räknas som Amerika på hemsidan.
- Vilka konflikter, utöver den i Ukraina, pågår i Europa?
- Vilka av alla konflikter på hemsidan hade du inte hört talats om innan?
- Välj en av konflikterna du inte hade hört talats om och gör en kort presentation om den, där du berättar om:
 - Vilka som är parter i konflikten
 - Bakgrund till konflikten
 - Vad FN gör i konflikten
 - Om det finns några exempel på brott mot krigets lagar (Genèvekonventionen) i texten.

Kapitel 10–13

Medan Iona låtsas vara en i serveringspersonalen funderar hon på hur hon ska få stopp på tåget.

1. Iona får veta att hon måste *föra sig* och att hon och de andra flickorna ska ta så lite plats som möjligt. Vad tyckte Iona om det? Vad tycker ni?

2. Iona får en idé om hur de kan få stopp på tåget, men inser att idén är för farlig för att de ska kunna genomföra den. Hur skulle du ha gjort för att få stopp på tåget? Jämför era idéer i klassen.

Kapitel 14–15

Milton funderar på vilka uppfinningar som har gjorts sedan andra världskriget som har påverkat mänskligheten mest. Datorer och mobiltelefoner är några av de uppfinningar som har fått sitt genombrott under denna period.

- Välj en uppfinning och ta reda på hur den har påverkat och förändrat samhället.
- Vad skulle du vilja uppfinna och varför?

Kapitel 16–23

FENIX-männen måste ändra tågets rutt eftersom platsen dit tåget var på väg har blivit ockuperad av den amerikanska armén. Milton och Iona involverar lokföraren i planerandet av hur de ska stoppa tåget.

- Planen var att gömma tågets skatter i en gruva vid staden Merkers. Läs den riktiga historien om vad som hände och vad som hittades där: <https://www.expressen.se/nyheter/nazigul-det-gomdes-undan-i-en-saltgruva/>
 - Tänk dig att du hittar värdefull konst och guld, liknande det som FENIX-sällskapet har roffat åt sig, eller det som hittades i saltgruvan som det berättades om i artikeln. Vad skulle du göra med alla dessa skatter?

FÖRDJUPANDE FRÅGOR OCH UPPGIFTER

- b) Försök ta reda på vad du ska göra om du hittar en sådan skattgömma.
 - c) En stor del av den konst som hittades efter andra världskriget saknade ägare, eftersom så många konstägare hade omkommit under nazistperioden i Tyskland. Vem tycker du i de fallen har rätt till konsten?
2. I boken berättas om motståndsrörelser. I faktadelen kan du bland annat läsa om Vita rosen. Tänk dig att du inte får tycka, tänka, säga och göra det du vill, varken i skolan eller på fritiden. Du tvingas vara med i en ungdomsorganisation där du formas att tycka på ett visst sätt. Du märker hur dina kompisar förändras och säger alla de saker som ni lär er i ungdomsorganisationen. Du ser varje dag hur människor förs bort för att inte komma tillbaka.
- a) Skulle du våga göra motstånd? Varför, varför inte?
 - b) På vilka sätt skulle du i så fall göra motstånd?
3. Lokföraren vill inte veta vad som finns i de två vagnarna som kopplades på tåget på stationen i Regensburg. Vad tror du finns i de två vagnarna som kopplats på?

Kapitel 21–24

Vi lär känna Resi Pensendorfer som gömde människor som var förföljda av nazisterna. Hon förbereder en ankomst för nya människor som måste gömmas.

1. Skulle du våga göra samma sak för människor som du inte känner?
2. Det var inte många som vågade göra som Resi, varför tror du att det var så?

Kapitel 25–32

Boken avslutas.

1. Vid tiden för andra världskriget fanns det flera länder som styrdes av ledare som var inspirerade av ideologier som ville kontrollera människor. Exempel på sådana ideologier var kommunismen i Sovjetunionen, nazismen i Tyskland och fascismen i Italien. Jämför de tre ideologierna och skriv ner:
 - a) Hur ledarna tog makten i Sovjetunionen, Tyskland och Italien.
 - b) Vad som hände med andra politiska partier i de tre länderna.
 - c) Vad som hände med tryckfriheten. Ge exempel.
 - d) Vad som hände med de människor som vågade göra motstånd och som blev upptäckta.
 - e) Hur kontrollerades människorna i landet?

FÖRDJUPANDE FRÅGOR OCH UPPGIFTER

2. Efter andra världskriget upprättades de mänskliga rättigheterna. Det var ett arbete som FN ledde.

- a) Varför tror du att det fanns ett behov av att komma överens om vilka rättigheter varje människa ska ha?
- b) Läs de 30 mänskliga rättigheterna. <https://www.amnesty.se/vara-rattighetsfragor/vad-ar-manskliga-rattigheter/fns-deklaration-om-de-manskliga-rattigheterna/>

Du kan läsa mer om rättigheterna på Rädda barnens hemsida: <https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/karlen-ar-fri/om-heder-for-dig-som-ung/dina-rattigheter/manskliga-rattigheter/>

- c) Välj ut de tre rättigheter som du tycker är viktigast och förklara varför. Jämför dina svar med en kompis och kom sedan tillsammans överens om vilka tre ni skulle välja ut som de viktigaste.

3. Vilka av rättigheterna tycker du inte följs och respekteras idag? Ge exempel.

